

групування факторів зовнішнього середовища за силою їх впливу на формування чистого доходу авіаційної галузі. Так, за критерієм сили впливу на обсяги чистого доходу, всі фактори зовнішнього середовища можна розмістити в такій послідовності (за величиною зменшення впливу):

1. Обсяг пасажиропотоку.
2. Величина реальної заробітної плати.
3. Індекс цін споживачів послуг авіаційного транспорту.
4. Індекс цін виробників продуктів нафтопереробки.

Проведена класифікація дозволила провести аналіз напрямленості впливу факторів зовнішнього середовища з урахуванням сили впливу кожного з факторів. Для реалізації зазначених цілей була здійснена графічна інтерпретація темпів зростання факторів зовнішнього впливу та чистого доходу авіаційного транспорту (рис. 2).

За даними рис. 2, авіаційний транспорт України за період 2003–2009 років демонстрував тенденції свого зростання, використовуючи при цьому як переваги позитивного зовнішнього впливу, так і реалізуючи внутрішній потенціал розвитку. Комплекс таких впливів став причиною перевищення темпів зростання чистого доходу над темпами зростання факторів зовнішнього впливу, що є ознакою політики використання сприятливої ринкової ситуації.

Висновки

Проведене дослідження впливу факторів зовнішнього середовища на ефективність діяльності авіаційного транспорту України дозволило виявити логічні закономірності та зробити такі висновки:

1. Авіаційна галузь України за період 2002–2009 років демонструє позитивну динаміку свого розвитку. Причинами такого зростання є сприятлива динаміка факторів зовнішнього впливу та несприятливий вплив випадковостей.

2. Застосування методу виявлення сили кореляційної залежності між чистим доходом та факторами зовнішнього впливу дозволило виявити найбільшу його залежність від пасажиропотоків. Пасажиропотоки визначаються темпами розвитку туризму та темпами зростання реальної заробітної плати населення України.

3. На основі порівняння співвідношення між темпами зростання чистого доходу та темпами зміни обсягів пасажиропотоків в Україні, слід відзначити, що політикою розвитку авіакомпаній останнього десятиріччя було кількісне зростання галузі, що реалізувалося через випередження зростання чистого доходу над темпами зміни факторів зовнішнього впливу.

Література

1. Draft State Program of increase in competitiveness of Ukrainian economy in the course of the European and Euroatlantic integration for 2008–2015.
2. Messerlin, Patrich A. Measuring the cost of protection in Europe. – Washington, DC, IIE, 2001.–XV, 415 p. – ISBN0 – 88132–273–3.
3. Pershukov J. General legal bases of European Union boundary departments activity //Scientific announcer: Scientifically practical almanac Government Boundary service. – 2004. – №2. – P. 31–34.
4. <http://www.avia.alltravels.com.ua/ru/aviacompany/info/Windrose>
5. <http://www.avia.alltravels.com.ua/ru/aviacompany/>
6. <http://www.avia.alltravels.com.ua/ru/aviacompany/info/ukraine>

Д.В. ЛЮДВЕНКО,
доцент, Білоцерківський національний аграрний університет

Автоматизація та постановка управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах

Актуальним є процес створення системи управлінського обліку, її місця в ієрархії обліку та впровадженні складових частин на сільськогосподарських підприємствах України. Основними висновками є: визначення джерел даних та збирання необхідної інформації; інформація групується за однорядним признаком – якщо облік ведеться тільки у вартісних показниках – по рахункам управлінського обліку, якщо ні, то по регістрам управлінського обліку (наприклад, функції менеджменту, функції забезпечення); обираються критерії для оцінки та оцінювання даних; на основі отриманої інформації складається звіт.

Актуальним являється процес создания системы управленческого учета, ее места в иерархии учета и внедрении составных частей на сельскохозяйственных предприятиях Ук-

раины. Основными выводами являются: определение источников данных и сбор необходимой информации; информация группируется по однорядным признакам – если учет ведется только в стоимостных показателях – по счетам управленческого учета, если нет, то по регистрам управленческого учета (например, функции менеджмента, функции обеспечения); избираются критерии для оценки и оценки данных, на основе полученной информации составляется отчет.

Actual is the creation of managerial accounting and its place in the hierarchy of accounting and the implementation of components on the farms of Ukraine. The main conclusions are: the definition of data sources and collection of necessary information, information is grouped by single-row mark – if registration is conducted only in value terms – in the accounts

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

management accounts, if not, on registers and administrative records (eg, management functions, functions of) elected criteria for evaluation and assessment data, on the basis of information received a report.

Постановка проблеми. Економічний аспект організації виробництва, необхідність підвищення рентабельності та зниження собівартості продукції посилили вимоги до оперативного обліку й контролю витрат на виробництво як однієї з функцій управління ним. Якщо розроблені абсолютно точні витратні нормативи для матеріалів, заробітної плати й для інших витрат на виробництво продукції і їх суворо додержуються, то фактичні витрати мають дорівнювати нормативним. Запобігати непродуктивним витратам і втратам, а не реєструвати господарські операції в порядку виникнення їх і є першочерговим завданням працівників обліку. Саме тому прийоми та способи обліку, які дають змогу контролювати обсяг витрат у процесі виробництва, привертають пильну увагу бухгалтерів підприємств.

Мета статті – узагальнити сучасні теоретичні здобутки зарубіжних та вітчизняних економістів у дослідженні автоматизації обліку на сільськогосподарських підприємствах, оскільки у вітчизняній літературі широко не обговорюються питання застосування автоматизації для управлінського обліку, а особливо в сільському господарстві, за винятком прикладів єдиної програми, як 1 С: Бухгалтерія для промислових та торгових підприємств.

Виклад основного матеріалу. У раціональному використанні всіх ресурсів господарства вирішальну роль відіграє розробка науково обґрунтованих норм. Важливо це забезпечити до початку процесу виробництва, щоб покласти такі норми в основу нормативних калькуляцій на окремі вироби та види продукції. На нашу думку наукова обґрунтована норма витрат має бути в основі попередньої вартості майбутнього продукту. Її обчислюють за інженерними розрахунками або аналізом даних про використання робочого часу, матеріальних, трудових ресурсів і коштів підприємства. Дуже важливо, щоб науково обґрунтовані норми були розроблені гранично точно, а попередньо розраховані на їх базі витрати виробництво відображували рівень витрат за умов дотримання технології, розумної організації та управління виробництвом. Відхилення від таких норм слід розцінювати не як поправку до попередньо обрахованих витрат на виробництво одиниці продукції, а як збільшення чи зменшення витрат у цілому [5].

Ознайомившись докладно з основними компонентами системи управлінського обліку на підприємстві ТОВ «Потіївське», ТОВ «Україна», с. Водитії, Житомирської обл. (параметри, план рахунків, баланс, звіт про прибутки і збитки й звіт про рух коштів), ми перейдемо до викладу основних етапів постановки управлінського обліку.

У виробничому процесі не можна применшувати ролі керівництва, яке має з розумінням відноситися до проблем, пов'язаних із роботою консультанта по управлінському обліку. Тому перед початком постановки рекомендується з'ясувати, чого саме керівництво підприємства очікує від даної системи і наскільки воно готове до взаємодії. Крім того, необхідно морально підготувати керівників підприємства до майбутньої

необхідності їх участі в процесі і запропонувати їм ще раз задуматися про ті проблеми, що покликаний вирішувати управлінський облік. Як варіант такої попередньої роботи можна використовувати старе добре анкетування.

Після того як отримане уявлення про підприємство і виявлені основні параметри обліку, має бути розроблений чи набудований інструмент ведення обліку, виявлені основні елементи, що повинні бути описані при наданні управлінської звітності керівництву. Процес ведення управлінського обліку у формі безупинної реєстрації всіх окремих чи консолідованих операцій найкраще реалізовувати із застосуванням баз даних. На багатьох підприємствах використовується Excel, що є електронною таблицею, при цьому створюються досить складні комбінації формул, що дозволяють фільтрувати і переносити дані у звіти. Однак електронні таблиці не пристосовані для обробки великої кількості операцій, а при зміні параметрів управлінського обліку чи при необхідності роботи відразу декількох операторів зміна цих параметрів спричиняє необхідність переписувати сотні формул. Тому саме бази даних, сформовані таким чином, щоб видавати дані для звітів (баланс, звіт про фінансовий стан (ЗпФС), звіт про рух грошових коштів (ЗпРК), картки витрат по видах і центрах витрат), є інструментом ведення, що рекомендується, управлінського обліку.

База даних – це програма, що дозволяє зберігати, групувати й обробляти велику кількість операцій, що мають загальні якості. Найбільш розповсюдженою базою даних є Access, що входить поряд із текстовим редактором Word і електронною таблицею Excel у пакет програм Microsoft Office.

Нами були сформовані запити, в яких були задані вихідні таблиці «Курси» і «Платежі», що містять поля, узяті з цих таблиць, і одне додаткове поле, у якому прописується вираз «Сума платежу (гривень)/ «Курс». Принцип взаємозалежності двох вихідних таблиць – по стовпцях «Дата». Такий запит при його відкритті автоматично показує всі операції з таблиці «Платежі», при цьому залежно від дати кожній операції буде привласнюватися курс, а в поле з вираженням (назвемо його «Сума в євро») сума платежу в карбованцях буде перераховуватися в євро.

Перевага цієї бази даних полягає в тому, що замість того, щоб надавати кожній операції всі параметри, ми внесли загальні для визначеного типу операцій параметри в окрему таблицю і заповнили її тільки один раз. Замість того, щоб для кожної операції заносити курс євро (а таких операцій може бути сотні в день) і розраховувати суму платежу в євро, ми один раз для кожної дати заносимо курс у таблицю «Курси».

Форми використовуються для того, щоб, по-перше, створити більш приємний інтерфейс для занесення даних у таблиці, по-друге, щоб користувач міг вибирати умови з набору таких умов для вилучення з бази визначених операцій. Так, на формі може розміщатися елемент «Календар». Користувач може через цей елемент «вирізати» із запиту на основі журналу господарських операцій частину, що відноситься до визначеного періоду. Завдяки цьому можуть бути сформовані вхідні залишки, обороти та вихідні залишки по рахунках управлінського обліку за даний період [1].

Звіти створюються на базі запитів і представляють дані цих запитів у більш зручному для прочитання документальному виді. Крім того, у звітах можуть прописуватися вираження, що обчислюють підсумкові суми по всіх позиціях і групах, відображеним у звіті. Так, «звітом» може бути управлінський баланс, картка витрат, звіт про рух коштів і т. ін.

Макроси й модулі служать більшої автоматизації роботи з базою. Макрос – це команда, що виконує одну дію, наприклад відкриває звіт. Наприклад, на форму «Робота з базою» можна помістити елемент керування «Кнопка» і зв'язати її з попередньо написаним макросом друкування звіту.

Модулі являють собою інструкції, написані мовою програмування, і виконують приблизно ту ж функцію, що й макроси.

База даних, створена для потреб управлінського обліку, може містити таблицю «Журнал господарських операцій»(ЖГО), де реєструються всі операції. В цій таблиці набір полів може містити в собі дату операції, її зміст, рахунки управлінського балансу по дебету і по кредиту, код розрахункового рахунка чи каси, аналітику, напрямок, центр доходу, центр витрат, суму в гривнях, суму валюти для валютних платежів, коментарі, код підприємства (якщо потрібно ведення бази з виділенням у ній декількох підприємств холдінгу). Іншими словами, у ЖГО мають бути всі параметри для одержання звітів, що повинна видавати система управлінського обліку. Інші таблиці служать для занесення параметрів управлінського обліку (таблиці: «Рахунок прямих витрат», «Рахунок реалізації», «Курси», «План рахунків», «Структура балансу», «План звіту про рух коштів», «Структура звіту про рух коштів», «Курси», інші).

Подібна база даних є собою один із можливих інструментів для ведення управлінського обліку, її структура є наслідком творчої роботи фахівця (консультанта), що формує систему управлінського обліку. Для створення такої бази консультант має добре розбиратися в програмному середовищі і розуміти специфіку бізнесу компанії.

База даних служить джерелом інформації для звітів. При цьому такі звіти можуть формуватися автоматично (баланс, звіт про рух коштів). У той же час можлива і «ручна» обробка узагальнених даних. У Access і інших програмах передбачена функція «викиду» даних таблиць, запитів і звітів у Excel. Тому не складає великої праці сформувати остаточний звіт в електронній таблиці, якщо специфіка підприємства вимагає великої гнучкості в цьому питанні. Так, у Excel можна легко змінити пропорції рознесення між напрямками непрямих витрат, створити як окремі звіти по декількох підприємствах, так і консолідований звіт на їх основі (якщо забрати з нього доходи й витрати, джерелом яких є взаємні відносини між цими підприємствами) [2, 5].

Іншими словами, методика може містити в собі автоматизацію в тому, що стосується угруповання операцій по рахунках, видам, центрам витрат, по кодах руху коштів, і ручне доведення при одержанні звіту про прибутки й збитки, в якому потрібно розподіляти витрати, робити нарахування, робити консолідацію і підраховувати проміжні результати. Звичайно, можна запрограмувати і цей елемент, але, як представляється, цілком без

ручної роботи тут не обійтися, тому що програма «заморожує» структуру звіту, а підприємство еволюціонує, вимоги керівництва до форми звітів міняються.

Формування звітів ґрунтується на русі коштів і на ряді нараховань. Рух коштів – це фактичні надходження і платежі, що можуть заноситися в базу даних з указівкою конкретних грошових рахунків: розрахункових, спеціальних, кас і т. ін. Інформація про такі операції може бути отримана з бухгалтерської програми, із первинних бухгалтерських документів. Проблема, що тут має місце тут – запізнювання документів. Так, що прийшли на розрахунковий рахунок гроші не завжди ідентифікуються бухгалтерією як визначений вид надходжень у день їх приходу чи в найближчі кілька днів.

Під нарахуваннями ми розумінням у широкому змісті всі інші операції, які не можна безпосередньо перевірити по залишках на грошових рахунках. Основними нарахуваннями є: суми реалізації по напрямках і центрам доходу, собівартість реалізованої продукції, амортизація, нарахована в періоді, податки (якщо відносяться на витрати періоду по нарахуванню).

Як правило, нарахування є собою найбільші труднощі у зв'язку з їх приблизністю, складністю перевірки, необхідністю робити додаткові розрахунки і збирати інформацію з різних, найчастіше не зв'язаних між собою, джерел. Чим гірше організована на підприємстві робота інших служб (бухгалтерії, обліку товароруху), тим більше висока погрішність нарахувань, тим менше оперативність управлінської інформації. Тому постановка управлінського обліку тісно пов'язана з необхідністю реорганізації роботи інших служб підприємства й упровадженні прогресивних технологій (інформаційних систем).

Ми отримали звіти і постає питання: чи досить мати таблицю з набором цифр для того, щоб прийняти правильне управлінське рішення? На нашу думку, поряд із форматами звітів консультант повинний розробити формат аналітичної записки, де описувалися б найважливіші результати і робилися висновки. Крім того, розглянутий нами ЗпРК (назвемо його ЗпРК–1) має бути перетворений у форму, що відповідає міжнародним стандартам ЗпРК (виділення грошових потоків від поточної, інвестиційної і фінансової діяльності, назвемо його ЗпРК–2). Дана проблема може бути вирішена як шляхом закладання в базу дані структури такого звіту й розподілу кодів витрат по цій структурі, так і вручну. Аналіз має містити в собі вказівку на те, як зв'язана зміна власного капіталу з розміром управлінського прибутку (пояснювати причину розбіжностей), як зв'язаний з управлінським прибутком в ЗпФС результат ЗпРК, показувати динаміку зміни основних показників ЗпФС, балансу, ЗпРК (наприклад, динаміка виторгу й витрат). Повинні розмежовуватися поточні й одноразові витрати. (Для цього можуть створюватися рівнобіжні центри витрат, наприклад «Торгівля» і «Інвестиції у торгівлю», що дозволить розділяти ці витрати вже на стадії одержання ЗпРК–1.) У звіті про прибутки й збитки так само можуть виділятися поточні й одноразові витрати, у той час як поточні можуть підрозділятися на умовно–постійні й умовно–перемінні. Таким чином, структура ЗпФС в частині витрат може бути багаторівневою:

- 1) рівень: прямі і непрямі стосовно напрямів;
- 2) рівень: прямі поточні, прямі одноразові, непрямі поточні, непрямі одноразові;
- 3) рівень: прямі поточні умовно-перемінні і прямі поточні умовно-постійні, прямі одноразові, непрямі поточні умовно-постійні, непрямі поточні умовно-перемінні, непрямі одноразові.

При цьому під «інвестиціями в бізнес» можна розуміти як придбання основних засобів, які відносяться на витрати в ЗпФС тільки в частині амортизації, так і всі одноразові витрати [4, 6].

Аналіз може містити вказівка на фактори зміни прибутку (наприклад, повідомляти, що зростання прибутку на 10% викликає зростанням реалізації на 40% і зростанням витрат на 30%), ілюструючи це у виді графіка (факторний аналіз).

Висновки

Отже, нами встановлено, що визначальним у прийнятті управлінських рішень є інформація про рух основних фінансових показників. Це є визначальними для керівництва в прийнятті управлінських рішень, тому при їх представленні в наочній і ясній формі (графік, аналітична записка) не можна забувати про границі, у яких ці висновки діють. Так:

– указуючи на те, що рентабельність одного напрямку росте, не варто рекомендувати керівництву відмовитися від інших напрямків, тому що немає ніякої гарантії, що ресурси, перекинені з

менш дохідних напрямків, принесуть велику віддачу на більш дохідних напрямках, хоча б через обмежену місткість ринку;

– необхідно усвідомлювати, що фінансові, математичні розрахунки є лише одним із численних факторів прийняття рішень, і без обліку всіх цих факторів сліпе проходження цифрам може привести до такого ж жалюгідного результату, як і відсутність цих цифр.

Література

1. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 09.01.2007 р., №537-V. – доступний з: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>
2. Информационные системы и технологии в экономике: Учебник. – 2-е изд., доп. и перераб. / Т.П. Барановская, В.И. Лойко, М.И. Семенов, А.И. Трубилин; Под ред. В.И. Лойко. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 416 с.
3. Арсеньев Ю.Н. Информационные системы и технологии. Экономика. Управление. Бизнес: Учеб. пособие / Ю.Н. Арсеньев, С.И. Шелобаев, Т.Ю. Давыдова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 447 с.
4. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2003. – 349 с.
5. Яковлев Ю.П. Контролінг на базі інформаційних технологій. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 318 с.
6. Муравський В. Відмова від первинного документування як чинник інтеграції повністю автоматизованої системи обліку // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – №10. – С. 35–43.

Н.В. ПРИКАЗЮК,
к.е.н., доцент, Київський національний університет ім. Т. Шевченка

Стан та перспективи розвитку страхування життя в Україні

Досліджено сучасний стан ринку страхування життя в Україні. Визначено перспективи розвитку страхування життя в Україні як стратегічної галузі національної економіки.

Ключові слова: страхування життя, накопичувальне страхування, компанії зі страхування життя, страхові компанії, ринок страхування життя, фактори розвитку ринку страхування життя.

Исследовано современное состояние рынка страхования жизни в Украине. Определены перспективы развития страхования жизни в Украине как стратегической отрасли национальной экономики.

Ключевые слова: страхование жизни, накопительное страхование, компании по страхованию жизни, страховые компании, рынок страхования жизни, факторы развития рынка страхования жизни.

The modern market of life-insurance condition in Ukraine is investigated. The prospects of development of life-insurance in Ukraine, as strategic industry of national economy are discovered.

Keywords: life-insurance, story insurance, companies, life-insurance companies, insurance companies, market of life-insurance, factors of market of life-insurance development.

Постановка проблеми. Формування ефективно діючого ринку страхування життя має важливе значення для розвитку економіки будь-якої держави. Саме у страхуванні життя акумулюються внутрішні ресурси суспільства, які можна спрямовувати на довгострокове інвестування національної економіки, тим самим сприяючи економічному зростанню держави. У країнах з розвинутою ринковою економікою компанії, що займаються страхуванням життя, забезпечують понад 30% інвестицій у національну економіку. Крім того, страхування життя відіграє важливу роль у забезпеченні соціальної стабільності в державі та підвищенні рівня життя її громадян. Досвід європейських держав свідчить, що розвинутий ринок страхування життя є важливим компонентом системи соціального захисту населення та дає можливість ефективно вирішувати ряд соціальних проблем, не створюючи додаткового навантаження на державний бюджет. При цьому для кожної конкретної особи страхування життя є засобом забезпечення впевненості у завтрашньому дні.